

*Осауленко Олег Анатолійович,
начальник кафедри досудового розслідування
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ НЕРОЗГОЛОШЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Зважаючи на сучасні тенденції законотворчого процесу в Україні у сфері регулювання кримінальних процесуальних правовідносин та реалії процесуальної діяльності органів досудового розслідування важливе місце у сфері наукових досліджень з кримінального процесу посідає інститут забезпечення нерозголошення відомостей досудового розслідування, регламентований ст. 222 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК). У науці кримінального процесу він розглядається як сукупність процесуальних норм, які забезпечують таємницю досудового розслідування, у зв'язку із чим сприяють досягненню завдань кримінального провадження [1, с. 4; 6, с. 76-78].

Процесуальних положень щодо забезпечення нерозголошення відомостей досудового розслідування торкалися у свої працях чимало вчених, серед них: В.В. Вапнярчук, В.І. Галаган, Ю. М. Грошевий, Н.В. Жогін, Н.С. Карпов, В.С. Кузьмичов, А.В. Крилов, П.Г. Назаренко, В.П. Лавров, В.Г. Лісогор, Л.М. Лобойко, О.В. Капліна І.В. Смолькова, В.М. Тертишник та інші.

У зв'язку із багатогранністю перерахованих напрямів наукових досліджень, у науці кримінального процесуального права зверталась увага на те, що правовий інститут таємниці слідства та судочинства в Україні знаходиться лише на стадії формування [2, с. 157].

Нерозголошення відомостей досудового розслідування (таємниці досудового розслідування) у кримінальному процесуальному праві, як правило, розглядається у системі загальних положень досудового розслідування [3, с. 201].

Відповідно до положень ст. 222 КПК, відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.

Зважаючи на те, що до завдань кримінального провадження належать перш за все положення, які відображають результати кримінального провадження (наприклад, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження), то ст. 222 КПК, на наш погляд, повинна мати назву: «Таємниця відомостей досудового розслідування».

Як і будь-який кримінальний процесуальний інститут, правові положення визначені ст. 222 КПК, тісно взаємопов'язані з нормами КПК, які створюють механізми реалізації приписів про нерозголошення відомостей досудового розслідування. Водночас їх окремі елементи виступають процесуальними гарантіями забезпечення таємниці досудового розслідування.

Аналізуючи норми кримінального процесуального законодавства, на наш погляд, доцільно виділити наступні гарантії нерозголошення відомостей досудового розслідування: 1) нормативно-правові приписи та формулювання правових заборон розголошувати без дозволу органів досудового розслідування та прокурора інформацію, здобуту під час кримінального провадження, які викладені у нормах кримінального та кримінального процесуального законодавства; 2) процесуальна діяльність суб'єктів кримінального провадження, яка має на меті забезпечити режим таємниці досудового розслідування; 3) процесуальна форма документів, які складаються у зв'язку з попередженням учасників кримінального провадження про недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування під загрозою кримінальної відповідальності; 4) предмет та обсяг інформації отриманої під час досудового розслідування, щодо якої забезпечується режим нерозголошення; 5) процесуальний статус суб'єктів кримінального процесу, зокрема, їх процесуальний обов'язок не

розголошувати відомості досудового розслідування; 6) засади кримінального провадження, які визначають підґрунтя забезпечення таємниці досудового розслідування; 7) строки дії заборони розголошувати відомості досудового розслідування; 8) процесуальні можливості органів досудового розслідування та прокурора застосовувати заходи забезпечення кримінального провадження з метою реалізації положень визначених ст. 222 КПК.

Забезпечуючи нерозголошення відомостей досудового розслідування, кримінальний процесуальний закон гарантує захист під час кримінального провадження відомостей з приводу тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця сповіді, лікарська таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо) або які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні особою, близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення, а також щодо службових осіб, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії, та осіб, які конфіденційно співпрацюють із органами досудового розслідування (ч. 8 ст. 224 КПК). У зв'язку із цим варто погодитись із думками Р.В. Баранніка та П.Г. Назаренко, які зазначають що таємниця досудового розслідування належить до категорії професійних таємниць, оскільки вона впливає із змісту кримінально-процесуальної діяльності [4, с. 18].

Досліджуючи окреслену нами проблему А. О. Ляш пропонує доповнити ст. 222 КПК частиною 3 про те, що розголошення відомостей про приватне життя учасника кримінального процесу без його письмової згоди не допускається. Також не підлягають розголошенню виявлені під час проведення обшуку, огляду чи іншої слідчої (розшукової) дії обставини особистого життя осіб, які проживають або тимчасово перебувають у приміщенні або іншому місці де проводять такі дії [5, с. 10-11].

Вважаємо, що таке положення буде конкретизувати напрями реалізації засади невтручання у приватне життя, але його доцільно було б викласти у ст. 15 КПК, а не у ст. 222, яка на наш погляд має більш широкий (універсальний) характер і може у певних випадках стосуватися будь-яких відомостей, що отримані під час досудового розслідування. Крім того, відомості які становлять таємницю досудового розслідування отримуються не лише припровадженні слідчих (розшукових) дій.

Список використаних джерел:

1. Лісогор В. Г. Криміналістичне забезпечення збереження таємниці досудового слідства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза» / Лісогор В. Г. - К., 2003. - 20 с.

2. Остапенко О. Є. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування як гарантія охорони нотаріальної таємниці / О. Є. Остапенко // Митна справа. - № 1(91). - 2014. - Ч. 2; кн. 1. - С. 154158.

3. Якубова А. З. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування у кримінальному провадженні / А. З. Якубова // Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Є. О. Дідоренка. - № 3. - 2013. - С. 199-209.

4. Бараннік Р. В. Особливості охорони інформації, що становить таємницю у кримінальному судочинстві / Р. В. Бараннік, П. Г. Назаренко // Адвокат. - № 4 (127), 2011. - С. 15-18.

5. Ляш А. О. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування / А. О. Ляш // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». - 2013. - № 1(7) : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13laovdr.pdf>.

6. Якубова А. З. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування у кримінальному провадженні / А. З. Якубова // Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Є. О. Дідоренка. - № 3. - 2013. - С. 199-209.